

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

Punct. I. Quid & quotuplex sit finis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

specificationem actuum, & Deus indiuiduationem horum determinet. Communis est dicendi modus, voluntatem determinare se quoad specificationem, hoc est, non quoad rationem aliquam communem; hac enim incomprehensibilis est à singularibus distincta; sed ad hunc vel illum actum amoris, sub horum tantum disfunctione, quatenus distinguuntur ab actibus odij, ad quos non producendos voluntas est iam determinata, & hac determinatione præmissa Deum decernere inter illos actus amoris, ad quos voluntas erat indifferens, hanc præ aliis & in hoc sensu dici, Deum determinare indiuiduationem, & voluntati tribui speciei determinationem.

47 Hic philosophandi modus grauissimus, ac penè insolubilem continet difficultatem; quam expendo. Antequam Deus videat voluntatem determinatam per productionem huius numero actus amoris, nihil potest videre, in quo cognoscatur esse determinatam ad hos actus indiuiduos amoris sub disfunctione, potius quam ad actus odij, sed omnino Deus illam videt indifferenter ad actus amoris, & odij ergo non potest prævideri determinatio voluntatis quoad speciem, & ex hac prævisione determinare Deum indiuiduationem actus. Consequentia est legitima, antecedens probat. Deus non potest videre determinationem quoad specificationem voluntatis in ipsamet voluntate, neque aliquo principio præcedentem ipsam determinationem actuum; neque in ipsis actibus: ergo nullo modo. Probat priorem partem antecedentis; quidquid præcedit actum, est indifferens ad actus amoris & odij, & ad actus omnes amoris; & ad omissionem omnium: ergo in nullo præcedente tales actus, potest determinatio ad illos cognosci. Antecedens latè probatum est, & admittunt omnes non prædeterminantes, & adhuc illud isti negare absolute non audent. Consequentia est legitima; quidquid enim æquè est indifferens ad diuersa extrema, non magis ex se inclinatur ad vnum, quam ad aliud. Secundam partem antecedentis probat: determinatio non potest videri in ipsis actibus amoris, vt iam productis; quia non possunt videri, vt producti, nisi determinati, nihil enim est vagè, neque sub disfunctione productum. Neque omnes vniquam possunt videri producti; quia in illo priori præcedente determinationem indiuidui, nullus est productus, & in signo posteriori vnus tantum est producendus. Non in illis, vt possibilibus, quia æquè sunt possibiles actus amoris, & actus odij; nullus enim illorum ex se repugnat, & voluntas ex se potens est omnes producere: ergo neque in ipsis actibus, neque in principio illorum potest Deus videre determinationem voluntatis, quoad specificationem, quovsq; illam videat quoad indiuiduationem per productionem huius numero actus determinatam.

48 Hæc difficultatis quemcumque supradictam tenentem viam, maxime anget. Quapropter laxiorem aliam, & faciliorem tento, quam apud Soar reperiō sect. 4. citata n. 35. Affero, non prævidere Deum voluntatem determinatam quoad specificationem, antequam illam quoad indiuiduationem determinet; neque illam determinare quoad indiuiduationem hanc huius tantum speciei, exercendam independentem à sua voluntate; sed ante omnem determinationem voluntatis per præparationem concursus ad hunc numero actum amoris, & non alium; & ad hunc numero actum odij, & non alium, illam determinari; vt ex suppositione, quod sit amatura hunc numero actum amoris, quem tantum intra hanc speciem elicere potest, eliciat; & ex suppositione, quod sit odio habitura, hoc tantum eliciat numero odium, quod tantum producere valeat. An verò amorem, vel odium productura sit, penes illius voluntatem remanet, Deus enim per assistentiam suæ omnipotentia reliquit illam indifferenter ad actum amoris A, & actum odij B, producendos vel omittendos, ad alios verò neque potentem completè illam conditum.

49 Hac ratione rectè intelligitur quomodo Deus adhuc non sit causa per se, vt sit potius hoc numero peccatum, quam illud: sed tantum per accidens, quatenus non constituit voluntatem liberam ad producendum aliud ab isto distinctum. Quo modo Deus determinat quoad indiuiduationem, & non quoad specificationem, etiam si, quando Deus determinat quoad indiuiduationem, non supponatur determinatio, quoad specificationem, quia non determinat quoad vnā indiuiduationem; sed ad duas diuersarum specierum; inter quas voluntas per productionem

Franc. de Guiedo, Philosoph. Tom. 1.

actus secundi, se determinat ad hanc huius speciei: & dicimus, se quoad speciem determinare.

Ex hac doctrina inferitur iuxta dicta, non prius se determinare voluntatem quoad speciem, & postea illam Deum determinare quoad indiuiduationem; sed è contra, prius determinari quoad indiuiduationem non absolute, sed ex suppositione, quod velit actum talis speciei elicere, & ad indiuiduum illius speciei, non absolute, sed ex prædicta suppositione. Inferitur similiter, hanc determinationem quoad indiuiduationem, quam Deus exhibet, esse antecedentem ad omnem determinationem voluntatis. Si quidem nullam supponit, & nullo modo lædere libertatem; quia non est absoluta; sed ex suppositione, quod voluntas velit operari, intra hanc speciem, & illam relinquit indifferenter, vt amet, vel non amet, seu odio habeat. Infero vltimò, prædicto modo non per se, sed per accidens Deum posse determinare quoad speciem, & quoad indiuiduum, semper dependenter à voluntate libere volente illud producere, non solum inter species diuersas peccati ad grauiorem speciem peccati, sed etiam inter duplicem speciem alteram peccati, alteram virtutis, ad speciem peccati. Ratio est clara; quia posita cogitatione alliciente ad amorem Dei, & posita alia cogitatione inclinante ad odium Dei, ex vi quarum voluntas potest amare, vel odio habere, seu ab vtroque actu cessare: potest Deus pro sua libertate negare generalem concursum causæ primæ ad amorem, & illum offerre ad odium: quo voluntas erit libera ad odio habendum, vel non habendum; & impotens amorem elicere, & consequenter ex vi concursus causæ primæ, licet sit indifferens inter odium, & non odium, determinata erit inter odium, & amorem. Nam ex suppositione, quod sit elicitura amor, vel odium, cum non possit amorem producere, necessariò tenetur in odium prorumpere, neque idè Deum illam determinat ad peccandum, cum illi relinquit indifferenter, vt possit elicere, & non elicere actum odij.

CONTROVERSIA XI. De causa finali, & exemplari.

NILVM est agens, quantumvis rationis expers, cuius operationibus non sit à natura finis præfixus, in quem tendunt, & ordinantur; lapis enim semper grauitat, vt destinatum finem, proprium videlicet centrum acquirit: leuia corpora eodem imperu sursum euolant, nulli que patiuntur obstaculis detineri, ne proprio careant centro, in quod suum rapidissimum motum dirigunt. Si in hunc sensum finalis causa vsurpetur, nullos habet suæ latitudinis terminos. Idè non de fine secundum hanc acceptionem nobis est disputatio constituenda; sed de fine, seu causa finali, quæ per sui representationem mouet principium cognoscituum, & appetituum, illudque ad sui amorem rapit, & ad sui prosecutionem inclinatur, atque determinatur.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid, & quonplex sit finis?

Definita fuit à Philosopho causa finalis, desumpta in sensu à nobis explicato, in 2. lib. cap. 3. text. 39. his verbis, *id cuius gratia, vt deambulandi sanitas*. Clarius 2. Metaph. text. 8. inquit idem Arist. *Finis est, cuius gratia cetera sunt*. Sibi semper constans, lib. 1. de generat. text. 55. postquam dixerat agens ad causam efficiensem spectare, de fine annectit. *Cuius autem gratia cetera sunt, actiua non est*: ac si diceret, finalis causa vtens definitione loco definiti, non est actiua. Eodem modo loquitur text. 80. & lib. 1. & hic cap. 7. quibus locis innuitur finem propter se amari, & omnia propter ipsum. Ex his Philosophi locis desumpta est definitio, quæ vulgo circumfertur: *Finis est, cuius gratia cetera sunt: ipse verò nullius gratia*. Posterior definitionis pars prioris est explicatio: si enim omnia sunt propter finem, certum est ipsum

ipsum non fieri propter aliud, alias finis ipse, & omnia, quæ propter finem fiunt, fierent propter illud aliud, cuius gratia fieret finis. Ad hanc definitionem percipiendam scire debes, dupliciter posse aliquid amari. Primum propter bonitatem, quam in se habet, quia in se est honesta, vel delectabilis amanti, in cuius amorem, seu prosecutionem tendit voluntas; neque hanc bonitatem propter aliam; sed propter se ipsam amatur. Secundò potest aliud amari, non propter bonitatem, quam in se habet. Ibi sistendos; sed propter quam habet ad aliam bonitatem acquirendam: ita ut non quiescat voluntas in prosecutione illius: sed ex illa gradum faciat ad aliam bonitatem obtinendam. Vulgare, aptumque exemplum huius doctrinæ est sanitas, & venæ scissio: sanitas propter se ipsam amatur, quia ipsa propter se grata est, & iucunda illam intendenti: scissio venæ non propter se ipsam amatur, ipsa enim in se plurimum difficultatis, & horrois habet, & in se potius est iniusta voluntati: amatur tamen propter sanitatem acquirendam, ad quam ordinatur, & in qua sistit voluntatis desiderium, & non in venæ scissione. Sanitas ergo, quæ propter se amatur, & in cuius prosecutione quiescit animus, dicitur finis, seu finalis causa: scissio venæ, & reliqua, quæ propter sanitatem acquirendam amantur, non habent rationem finis: sed sunt media ad finem obtinendum. Finis amor intentio dicitur, mediorumque appellatur electio: de quibus actibus, & de eorum obiectis formalibus, de eorundem distinctione, vel identitate latè disputo Cont. 10. de anima, ubi plura de hac re inuenies.

2 Finis diuiditur in finem cuius, & finem cui: Finis cuius est illud bonum, quod amatur: finis cui est suppositum illud, cui bonum, amamus. Amo ego pecunias Petro, pecunias dicuntur finis cuius, & Petrus dicitur finis cui: quia illi ego pecunias amo. Ex his intulit Gabr. in 2. dist. 1. quæst. 5. art. 1. not. 1. Finem cuius propriè non subire rationem finis, quia non amatur propter ipsum: sed propter finem cui: quod autem amatur ut alij conueniens, videtur, non propter se amari, sed propter illud aliud, quod habet rationem finis. Ideò enim media, non habent finis naturam, quia non propter ipsa, sed propter finem amantur. Gabrielem impugnat alter noster Gabr. Vasquez quæst. 12. disp. 2. & P. Soar. tom. 1. Metaph. disp. 23. & ferè omnes, qui de hac re agunt. Quia, licet finis cuius ametur, ut conueniens alij, non amatur propter aliud bonum acquirendum: ille enim est ultimus bonum, quod intendit amans, non enim respicitur, ut conducens ad aliud acquirendum: sed ut id, quod ultimò acquiri intenditur, & illud ut acquirendum fini cui mouet ad sui amorem, & ad electionem mediorum. Media verò non respiciuntur tanquam id, in cuius acquisitione quiescit amans. Postquam enim finis cui media obtinuerit, restat aliud principalius amatum obtinendum, quod propriè est finis, & dicitur finis cuius. Hac ratione doctè asseruit Soar, neque finem cuius, neque finem cui, seorsim sumptum integrum constituere finem: sed hunc constari ex utroque, quod egregiè sanè dictum est: non enim moueor ego ad venæ scissionem, & potionem amaram sumendam propter me tantum, quia si mihi scissionem venæ, & potionem amaram non eligerem, sanitate carenti illam non concupirem ex mei amore, neque moueor tantum sanitate: quorsum enim propter sanitatem præcisè, & non ut mihi formaliter acquirendam, proprium sanguinem effunderem, & pharmaci amore me totum angerem? Moueor ergo propter me, tanquam propter finem cui, & propter sanitatem tanquam propter finem cuius, & propter sanitatem mihi acquirendam (in quo complexo includitur finis cuius, & finis cui) tanquam propter finem adæquatum.

3 Finis cuius, sæpè sæpius est res supposito distincta à fine cui, per aliquam actionem illi coniungendam. Exempli gratia: amo ego pecunias Petro, à quo realiter distinguor, & ad quem nullum ex se ordinem habent: ac proinde aliqua actione ab illo comparande sunt, ut ad ipsum pertineant. Hinc ortum duxit alia distinctio finis cuius in finem qui, & finem quo: finis qui dicitur bonum comparandum, sicuti pecunia: finis quo est actio, qua tale bonum comparatur, sicuti possessio pecuniarum. Volunt nonnulli totam rationem formalem in fine quo constituere, quia id, quod ego intendo est coniunctio boni mecum, verbi gratia, coniungere mihi pecunias, medià possessione, vel coniungere mihi Deum medià visione: non verò pecunias, neque Deum. Quia cum ego Deum, seu pecunias mihi concupi-

sco, non intendo Deum, aut pecunias efficere. Melius tamen communis sententia docet, finem adæquatum includere finem cui, qui, & quo. Non enim id tantum quod efficere intendo finis est: sed id, quod intendo possidere, & cuius bonitate moueor. Cum autem intendo Deum mihi coniungere, moueor non bonitate possessionis præcisè, ut distinctè à bonitate boni possidendi; sed bonitate ipsa formali ex qua refunditur bonitas in ipsam possessionem. Ideo enim possessio Dei bona est, quia Deus bonus est: Moueor ergo bonitate Dei, ad Deum possidendum, & ita bonitas ipsa Dei, quæ est finis qui, propriissimè rationem formalem finis habet, quia id, quod mouet formaliter ad intentionem, formaliter ad finem spectat: sed finis qui mouet formaliter ad intentionem: ergo non solum finis quo, sed etiam finis qui ad rationem cause finalis spectat.

Ultimò solet finis diuidi in finem vltimum, & non vltimum, seu intermedium. Finis vltimus est ille, qui propriè dicitur finis, cuius gratia cetera fiunt, ipse verò nullius gratia. Finis non vltimus; sed intermedius est ille, qui licet fiat gratia alterius, alia tamen fiunt propter ipsum. Exemplum rem explicat: intendo ego alloqui amicum, quia illius alloquutio mihi est grata, & iucunda: ex hoc fine decerno conducere equum; postea ex voluntate conducendi equum pecunias mutuas peto, ut equi domino solvam: alloquutio amici est finis vltimus, quia omnia propter ipsam intenduntur, & ipsa non propter aliud: Conductio equi est finis non vltimus respectu petitionis pecuniarum: finis, quia pecunias petuntur propter conductionem equi, non vltimus, quia conductione amatur propter alloquutionem amici. Hæc finis diuisio vniuoca non est. Finis enim intermedius propriè non est finis, de cuius essentia est non intendi propter aliud, & omnia vltimò amari propter ipsum: Conductio verò equi amatur propter alloquutionem amici: & pecuniarum petitio non vltimò propter conductionem equi, sed propter amici alloquutionem intenditur.

Vltimò nota, eandem entitatem esse posse finem vltimum respectu huius intentionis, & respectu illius rationem mediæ habere. Possum enim alloquutionem amici efficaciter amare propter bonitatem ipsius: respectu cuius actus alloquutio amici rationem finis habet. Possum item per alium actum amare alloquutionem amici, ut illius voluntatem alliciam, ad munus aliquod mihi conferendum: respectu cuius alloquutio amici, non rationem finis: sed mediæ induent.

PUNCTVM II.

An cognitio finis sit formalis ratio finis, vel tantum conditio?

Vulgare proloquium est inter Philosophos: nihil vultum, quin præcognitum, & voluntatem non ferri in incognitionem, quia ex se est potentia circa, indigens illuminatione intellectus, quæ præuiā possit tendere in obiectum, quod ex vi illuminationis representatur. Habemus ergo ex communi sententia, voluntatem non posse naturaliter amare obiectum, quod prius intellectus non cognouit: & cognitionem requiri naturaliter ad amorem: an verò supernaturaliter possit hic exerceri sine illa, disputo Contr. 7. de anima punct. 3. ubi affirmatiue concludo. Hoc posito difficultas est: quomodo voluntas pertineat ad finem: an ut formalis ratio finis, in qua sita sit virtus causatiua finalis: an ut conditio applicans bonitatem finis, illiusque virtutem causatiuam, ut suam exerceat causali-tatem?

Dicendum est, cognitionem non esse rationem formalem cause finalis, sed tantum conditionem, & applicationem virtutis causatiuæ in genere cause formalis. Ita P. Vasquez 1. 2. cap. 2. P. Soar. in Met. disp. 23. sect. 9. à quibus in hac re nullus non absurdè discedet. Ratio à priori perspicua est. Ratio formalis est, quæ trahit, & mouet voluntatem ad sui amorem, & ad electionem mediorum: sed id, quod trahit ad sui amorem est bonitas, quæ ex vi cognitionis apparet, & non cognitio: ergo ratio formalis finis est bonitas, quæ attingitur per cognitionem, & non cognitio. Confirmatur: id mouet voluntatem ad sui amorem, quod ego intendo acquirere: sed quod intendo acquirere, non est cognitio obiecti, sed ipsum obiectum.